

ПОДІЇ В ЄВРОПІ ЕПОХИ ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА НОВОЇ ІСТОРІЇ ЯК ПРИКЛАД ВИТОКІВ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Соціально-політичні події у переламні періоди історії є одночасно і витоком розвитку у правовій сфері, коли часто в боротьбі викристалізуються нові, потрібні для розвитку держави, правові положення, що мають доктринальний характер. Зазначену тенденцію можна спостерігати практично на всіх історичних етапах і тому дослідження в цьому напрямі є актуальною проблемою. Зараз війна Російської Федерації проти України, має всі ознаки подій світового масштабу.

Оскільки на сьогодні неможливо передбачити які саме будуть зміни після поразки РФ, яких правових інститутів і в якому напрямі вони будуть стосуватися, до яких наслідків призведуть такі зміни у міждержавних стосунках і всередині країни, то розгляд історичних аналогій є актуальною задачею. З огляду на сучасність метою дослідження є аналіз впливу історичних подій у переломні періоди епохи Пізнього Середньовіччя та Нової історії, що мали місце на європейському континенті, які виявилися витоком змін в правовій сфері та мали довгострокову дію. Аналіз обмежений тільки деякими історичними подіями, які можна розглядати як приклад витоків суттєвих змін в правовій сфері доктринального характеру.

У середньовічній історії Європи з точки зору своєї значущості і довгострокового впливу на розвиток соціально-правових інститутів у майбутньому виділяються події, що пов'язані з періодом Реформації XVII ст., які торкнулися більшості країн Європи. Тридцятилітня війна, що вибухнула в Європі, залишилася одним із найжахливіших європейських конфліктів [1, с. 135-136]. У ній загинуло більш ніж 2 млн. військових і понад 6 млн. мирних жителів. Населення Королівства Франція за часи війни скоротилося більш ніж на 1 млн. жителів, Чехії з 2 млн. до 700 тис. жителів, а Німеччини з 17 млн. до 10 млн. Сукупні людські втрати оцінюються в 5-6 млн. За оцінками німецьких дослідників демографічні втрати війни були подолані в німецьких землях лише через 100 років [2].

Тридцятилітня війна закінчилася підписанням у 1648 р. мирного договору, який отримав назву Вестфальського миру 1648 року і складався з двох прийнятих договорів, прийнятих на Оснабрюкському та Мюнстерському конгресах. Країни-переможці визначили післявоєнний

європейський устрій. За Вестфальським миром 1648 року поразки зазнали Священна Римська імперія, католицька церква та Іспанія, а переможцями стали Франція, Швеція і певною мірою Англія [3, с. 260-261].

Вестфальський мир 1648 року містить низку положень доктринального характеру і виявився витокom сучасного міжнародного права [4]. В. Денисов відзначає такі принципи, які з'явилися внаслідок ухвалення Вестфальського миру: державний суверенітет став загальновизнаною юридичною категорією, цей документ започаткував європейське право націй; Вестфальський мир освятив принцип терпимості шляхом декларування рівноправності католицьких і протестантських держав та надання певних гарантій релігійним меншинам, цим було визнано принцип свободи совісті, який започаткував у світі захист прав меншин; були встановлені гарантії для підтримання миру, що відчутно вплинуло на майбутній розвиток Європи, згідно ст. 123 Мюнстерського договору ухвалений мир повинен залишатися у силі, а його учасники «зобов'язуються підтримувати і захищати всі статті в цілому та кожен окремо»; ідеї єдиної міжнародної християнської спільноти було протиставлено ідею суверенітету і незалежності кожної держави; Вестфальський мир став віхою у розвитку міжнародного права, сприяв відокремленню цього права від будь-якої релігійної основи і, виходячи з принципу рівноправності, поширив його дію на монархічні і республіканські держави [5, с. 349-351].

Європейська, а за нею і всесвітня історія розвивалися саме через утвердження та збагачення цінностей Вестфальського миру. Наступними віхами цього процесу стали Віденський конгрес 1815 р., Версальський мирний договір 1919 р., Ліга Націй, Пакт Бріана–Келлога 1928 р. (Паризький пакт), Організація Об'єднаних Націй [5, с. 351].

Таким чином, масштабні історичні події в Європі першої половини XVII ст. показують приклад необхідних умов витоку правотворчості, що знайшли відображення у текстах Вестфальського миру, який не тільки поклав кінець Тридцятирічній війні, а й надав значного впливу, зокрема, доктринального характеру, на подальший розвиток правових відносин між країнами. Багатовікова історія свідчить, що з огляду на сьогоднішні події, пов'язані, в першу чергу, з агресією РФ, після перемоги України можна очікувати суттєвих змін по відношенню до вдосконалення правопорядку у світі, але з урахуванням досвіду, який зараз набуває світове співтовариство. Враховуючі, що війна за своїми масштабами стосується значної кількості цивілізованих країн світу, містить проблеми, пов'язані з правовим оформленням необхідних мір по приборканню агресора, її наслідки будуть мати місце в області безпеки, вдосконаленні в цьому напрямі відповідних інститутів та правового забезпечення.

Література

1. Савчук К.О. Тридцятилітня війна 1618-48. Юридична енциклопедія в 6-т. Т. 6 / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 2004. 768 с.
2. Тридцятилітня війна. Наслідки. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тридцятилітня_війна#.
3. Дмитрієв А.І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право: монографія. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київський університет права. Київ, 2001. 426 с.
4. Васецький В.Ю. Вплив соціально-політичних подій в Європі XVI-XVII ст. на розвиток правової доктрини Нового часу. *Альманах права. Тлумачення права: від теорії до практики*. 2021. Вип. 12. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2021. С. 136-141.
5. Денисов В.Н. Вестфальський мир 1648. Юридична енциклопедія в 6-т. Т. 1 / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. 672 с.

UDC 341.1/8:342.31 (043.2)

Vodolaskova K.Yu., PhD, Senior legal Advisor of
Boryspil International Airport SE, Kyiv, Ukraine

AIRSPACE SOVEREIGNTY: BASIC PRINCIPLES AND THEIR SIGNIFICANCE FOR STATE SECURITY

Starting from February 24, 2022, all of Ukraine suffers from illegal, terrorist, barbaric interference on its territory, which takes place both on the ground and in the air. It is a pity that the basic principles, which are clearly defined by international agreements adopted after the Second World War in order to avoid further military conflicts, are now again rudely and brazenly violated by some and do not receive effective protection from others.

Therefore, the purpose of this report is to recall again the basic principles of airspace sovereignty, established by the Chicago Convention and main international treaties.

The Second World War, which made necessary the rapid organization of a world network of airways, focused particular attention on the needs and possibilities of civil air transport. Inevitably, one of the effects of the war was the development and evolution of uniform rules for the conduct of international civil aviation by the nations of the world. Given the ominous surge of air power that nations had demonstrated during the war, there was no doubt that this objective was stimulated by the urgent need for ensuring the security of nations.

Out of these fears and hopes emerged the International Civil Aviation Conference, which began on November 1, 1944, The Conference was a result of an initiative of the Government of the US, which invited 54 states [1, p. 3-4] and representatives of two governments-in-exile, to discuss uniform principles